

Ms.
275

M. B. 23.706

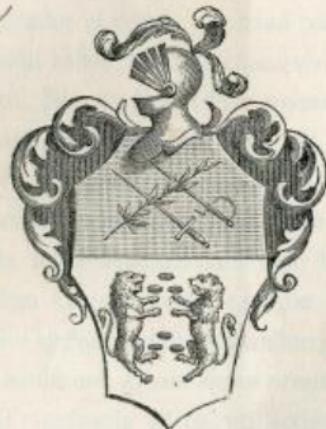
DE
FRANGIPANIBUS ILLYRICIS
EORUMQUE CONSANGUINEIS
COMMENTARIUM

AUCTORE

DYNASTA CAMILLO TRASMUNDO-FRANGIPANE

EX DUCIBUS MIRABELLI

Tremone

ROMAE
TYPIS CIVILITATIS CATHOLICAE
1870

1.

Frangipanes Proceres, Romae *Anicia stirpe* progeniti (1) ob effusam in suos cives caritatem mutato nomine *Frangipanes* nuncupati sunt. Illos saeculo IX Venetias appulisse, omnium pene historicorum consensu luculentissime patet. Horum vero hac in re primus extitit Honuphrius ille Panvinius, Ordinis Æremitarum S. Augustini splendor et decus, qui haud paucis sui ingenii operibus, licet florenti aetate naturae concesserit, litterariam Rempublicam ornavit. Hic de *Gente Frangipania* praetiosam monographiam exaravit, quae nunquam edita fuit, et Romae in Bibliotheca principe Ordinis Augustinianum adseratur. Huic porro operi, tum venustate sermonis, tum legum critics observantia abunde praedita fidem existimo haud esse detrectandam; quandoquidem eiusdem Auctor fatetur, ea quae litteris consignavit, accepisse a Mario et Pompeio Frangipanibus, qui generis sui monumenta ipsi tradiderunt. Quamobrem neminem existimo sic potuisse loqui de Frangipania stirpe, uti scripsit Honuphrius Panvinius. Itaque non me fortasse fallit opinio, dum affirmo, gentem Frangipaniam primitus Roma discessisse anno reparatae salutis DCCCXXXIII; siquidem apud memoratum Auctorem haec scripta habentur: « Quatuor ex familia Fregepania homines fuisse

« invenio, qui Urbe profecti Frangipanum nomen ad diversas or-
« bis partes attulere, novarumque Familiarum in his partibus au-
« ctores extiterunt.

« Primus fuit Elisaeus Frangipanes, qui sub Rege et Imperato-
« re Carolo magno, Florentiam (quae ab eodem Imperatore re-
« stituta fuit) profectus, ibique manens, novi stemmatis auctor
« fuit; quod ab eo, avito nomine Frangipanum antiquato, Elisaeo-
« rum appellatum fuit. »

Ex Panvinii notitia, quae adamussim cum caeteris Chronistis consonat, nobis manifeste apparet, Dantem illum Aligherium literarum principem, immortalique gloria dignum, sublime suae Frangipaniae familiae decus addidisse (2).

Hinc praefatus Panvinius subiungit: « Tres deinde fratres Frangipanes Urbe egressi Venetias appulere, quorum natu grandior « Angelus Michael Frangipanius in Venetum Senatum adlectus « fuit, a quo Posteri eius Michaeli sunt nuncupati. »

Ad hoc vero magis magisque declarandum satis erit hic Chronicon a Panvinio, italicico idiomate transcriptum, ad verbum referre.

« Nel DCCCXXXIII venner da Roma Messer Anzol Michiel
« de' Frangipani, Messer Niccelò et Messer Ugo, tutti tre fradelli,
« li, fù Principi Romani, Signori, et Castellani, ma per la parte
« furono cacciati da Roma, et capitaroni in la città di Venetia.
« Messer Niccolò de' Frangipani fradello del detto Auzolo andò in
« le parti di Dalmatia, et da questo provennero i Conti di Veli-
« glia. »

II.

Ex his, quae hueusque breviter delibavimus, in comperto est, Illyricos Frangipanes, qui Veglam Insulam obtinuerunt, ac dein,

tum in Hungaria, tum in Croalia foedis, Hungarorum Regum gratia, cumulati fuere, Nicolaum illum saeculo IX viventem, auctorem sui generis habuisse.

Neque enim neminem Illyrici vicissitudines scientem latet, Rempublicam Venetam ad Narentanos, caeterosque infensissimos Pyratas profligandos, classem omnibus tunc temporis bellicis tormentis instructam, in Veglam Insulam misisse. Quae classis cum insignem victoriam de hostibus retulisset, Petro Urseolo II Duce, Veglae Insula illico potita est. Hinc S. Marci vexillum stabili imperio fixit ita, ut Veglenses a barbaris Praedenibus exempti, sponte sua Venetae Reipublicae dominio se subdiderunt anno post Christum natum DCCCCXCVII (3).

III.

Apud illam Rempublicam erat in more positum, ut civitates, oppida, insulae dominio suo subiectae, fiduciario nomine alicui e Patriciorum coetu attribuerentur; quapropter Frangipanes Micheliorum (4) Consanguineorum patrocinio suffulti, Vegensem Insulam certis conditionibus, uti foedum possidere coeperunt. At vero Veglenses libertatis patriae maximopere cupidi, non Comitem sed Rectorem Insulae pro Veneta Republica habere consueverunt (5). Si credere velis his, quae eruditus Marcus Antonius Impastari-Adrario refert (6), Darius quidam Frangipanes, classis Venetae sub dux, primi Rectoris gradum a Veneto Senatu ob rem feliciter gestam obtinuit; ast nos qui illorum temporum Auctores pervolutavimus, non facile assentimur iis, quae de hoc Dario prodita sunt. Siquidem ex incorruptis documentis ostendere possumus anno Domini MC Frangipanes reapse Vegensem Dominos fuisse.

IV.

Clarissimus Illyricorum monumentorum investigator, Canonicus et Doctor D. Iohannes Cernic in sua elucubratione edita anno 1863 de Turri quadam adhuc extante prope palatium Frangipani Veglae, titulum in ostio insculptum referens, ita siglas explicat.

Opus est omnis huius Comunis anno Dñi MC in tempore I. (Iohannis) Veglensis Episcopi, et B. (Bartholomaei) ac W. (Widonis) Comitum hoc opus est incoepum.

V.

Neque id, quod de Comitatu seu potius de Rectoratu Veglae hic asserimus, exemplis caret. Lucius enim (7) sic est effatus; *Rem-publicam Venetam, optimo consilio foeda in Illyrio constituisse, ut Patriorum virtutem bellicam aleret, et regionem illam, maritimam, crebro a Pyratis Narentanis vexatam, tueretur.* Atque idcirco factum est, ut Familiae Zorzi (Giorgi) Comitatum Curzolae et Meledae, nec non Morosinii Ossorum foedum haberent.

VI.

Ex multis saeculi XII documentis typis vulgatis perspectum est, Veglensem Insulam Frangipani dominio ab initio saeculi XII fuisse subiectam, eo quod tum Doymus quidam ab anno 1133 ad 53, tum Bartholomaeus in anno 1186, tum demum Marcus, eiusque filius in anno 1196 continentis ordine Principatum Veglense tenuerunt. Quin immo ex ipso stipite Veglensem

Procerum, Modrussae, Vinodol (8), et exinde Seniae urbis Comites exordium habuisse, nemo est qui, Illyricae historiae peritus, audeat denegare. Clarissimus R. Bibliothecae Königsbergensis Praefectus Eques et Doctor Carolus Hopf, qui sedulo studio plurimis orbis partibus peragratis multa de genealogicis notionibus Frangipanum aliarumque illustriarum Familiarum monumenta colligit, epistolio transmisso, ita de generatione Frangipanum tunc temporis sentit, diligentि critica tum Kukulievic, tum Nazy clar. scripta perpendens. Iam vero ille clare indigitat, et Bartholomeum III anno MCCLX Veglae imperantem, ac eius filios Marcum, scilicet, Schinellam, Nicolaum, et Doymum.

VII.

Sed nunc, ut ordine chronologico de Illyricis Frangipanibus pertractemus, praetermittendum non esse ducimus hic referre ea, quae Tersactensi populo anno MCCXCI pridie Non. Maias, Deo sic volente, gentibusque obstupescientibus evenerunt.

Tersactum fuit oppidum Veglensibus Comitibus subiectum, et si fides Chronistis habenda sit, tunc temporis Nicolaus Frangipanes Praetoris, seu Comitis (licet romanus Eques) dignitate fruebatur. Quin immo clar. Hopf studiis per multos annos tum Neapoli, tum in Allemannia archivia et documenta sedulo perscrutando peractis, genealogiam eorum conflavit, quam huius Commentarii in Appendice ponemus I. Verum laudato Cernic visum fuit alter sentire; nam loco Nicolai praedicti, Iohannem et Leonardam Widonis filios Veglae dominium in illo anno tenuisse affirmat, validis innixus documentis. Sed quomodocumque se habeat res, certum, indubiumque est, Frangipaniam familiam eximio prorsus honore decoratam fuisse ab anno 1291, usque ad annum 1294; siquidem per illud tempus sacra Domus Nazareth

ab Orientis plagis Angelorum ministerio ad oppidum Tersacti delata fuit, ibique per tres annos permansit.

VIII.

Sed videamus modo quid aliud, historia dignum, per ea tempora Veglensibus Comitibus contigerit. Frangipanes Proceres Veglae dominio fiduciario nomine a Veneta Republica saeculo XIII fruebantur, certisque sub conditionibus Insulae illius regimen tenebant, uti patet ex Chronicis tum Danduli, tum Antonii Vinciguerra Senatus Veneli a secretis. Atque eodem tempore Regum Hungaricorum gratia nempe Belae III, et Andree II, Modrussam, ac Vinodol ab annis 1193, et 1223 in foedum familiare retinebant, nec non Terzaz Castrum in Croatia (9). Quamobrem de Frangipanius fide a Republica Veneta dubitari coepit, eo quod neminem lateat foedatarios illos iureiurando se Reipublicae Venetae, ac pariter Hungaricis Regibus fideles et consociatos exhibuisse, quandoquidem tum Veneta Respublica, tum Hungaricus Rex bello inter se contendebant, imperium dilatandi studio perciti. Quibus sic rebus stantibus, aemulorum Patriciorum quoque invidia cooperante, Senatus-Consulto Frangipanes a Veglensis Insulae dominatu se invito animo abstinere coacti fuerunt, et huic remotionis poenae per annos septem et decem vi supremae legis obtemperare debuerunt!

IX.

Sed ex quo Angelus Michael Frangipanes, eiusque frater Ugo, ut supra innuimus, Venetorum Senatui fuerunt adsciti, tum propria, tum Familiae virtute potentem inter Patricios clientelam et cognationes adepti fuerunt, et idecirco universae eorum Familiae

commodum attulere. Quamobrem plerique Senatores de hac intempestiva severitate conquesti, pro viribus adnisi sunt, ut Frangipanibus eorum iura restituerentur. Re feliciter absoluta, tandem Raynerius Zeno Reipublicae Dux altero Senatus-Consulto, Frangipanes Veglensis Insulae denuo Dominos agnoscendos esse (codem honore, quo antea fuerunt ornati), diplomate dato anno 1260, solemniter declaravit. Quin imo Iohannem et Schinellam (10), eorumque filios Petrum, Schinellam (iuniorem) et Bartholomaeum, nec non Fridericum, Bartholomaeum et Widonem (forsan ultimum Widonis praedefuncl) Widonis filios avitis focudis, reintegrandos fore ex suprema auctoritate decrevit.

X.

Tuto itaque dominio Veglae Frangipanes restituti ibi conse-debant, cum *Consanguinei eorumdem*, Asturae Doini, in urbem Terracinensem, pluraque foeda in Italia dominantes, novo decore familiam honestarunt, tum ob Tarenti Principatum a Constantia sveva Neapolis Regina anno 1190 collatum, tum ob Oddonis Frangipanii nuptias cum Nepte Emmanuelis Comneni Orientis Imperatoris, anno 1170 apud Verulas initas (11). Sed tunc temporis immane immo miservandum bellum in Hungaria exarsit, ex quo Frangipanium in Hungaricos Reges inconcussa fides splendide emicuit. Etenim Tartarorum et immanissimarum gentium irruptione, ac feritate Bela IV Hungariae Rex e solio deturbatus, ac in exilium pulsus, salutem sibi suisque requirens, Veglam Insulam appulit (12). Ibi a Comitibus Frangipanis petiit, ut se viris, pecuniaque ad recuperandum Regnum pro viribus iuvarent.

Frangipanes itaque, quam optime de Regibus Hungaricis sentirent (a quibus Vinodol, Tersaz castrum, Modrußam aliorumque foedorum possessionem obtinuerant), perspicue tunc demon-

strarunt. *Enimvero summa celeritate, ac studio illi copias pararunt quas inter eminebant Equites Rhodii.* His Bela adiutus in aciem descendit. *Quin immo Vinciguerra enarrat, ea bona voluntate Frangipanes erga Belam sese gessisse, ut ad viginti millia aureorum in perbellis capsis, ad huius praelii impensas sustinendas, dono dederint (13).*

Comisso praelio, Hungaricis sociis adiuvantibus, Tartari magna clade accepta fusi sunt, et Bela summa omnium Ordinum laetitia avitum imperium recepit.

XI.

Rex vero pro sua eximia pietate gratiis Deo insignis victoriae auctori publice persolutis, amplissimo Diplomate catholico Rege vere digno (uti videre est in *Illyrio sacro* a clariss. Farlati concinnato) Frangipanibus Comitibus Veglae Dominis, *perpetuo Seniam Urbem maritimatam, Cives, bona, iuraque omnia illi annexa* splendide donavit. Atque illud Frangipanium familiae decori vel maxime verlit, quod nempe Bela IV in eodem diplomate declaraverit, ipsorum ope et auxilio in pristinam Regni possessionem se fuisse restitutum. Et ut tanti beneficii a Frangipanibus accepti memoria haud nunquam senesceret, decrevit, ut si forte Veglenses Comites liberis carerent, omnia eorum iura in cognatione iisdem propinquioribus forent deferenda.

XII.

Huius diplomatis vigore Frangipanes Comites Veglenses, Seniam quoque urbem usque ad annum 1515 tenuere, donec Turcarum irruptionibus resistere haud valentes, Iohannes, Seniensium Dynastarum postremus Ferdinandus Habsburgico Romano-

rum Regi, eam ex integro cessit. Hoc autem Frangipaniae Familiae imperium historicus Farlati summis laudibus extollit hisce verbis: *Ita Ecclesia et Civitas Segnensis dominatu Frangipanorum exempta, Patronos beneficentissimos amisit!*

Hic vero animadvertisendum est, quod cum Senia urbs Habsburgicae Dynastiae fuit oblata, Familia Frangipania non erat extincta, uti liquet ex accuratissima Tabula genealogica a cl. Kukulievic exharata, donoque *per quam grato* missa anno 1864 huius Commentarii Auctori. Revera Comites Veglenses (Vegla Reipublicae Venetae anno 1480 relicita) plurimorum foedorum Domini usque ad annum 1671 extitere. Insuper in praedicto anno 1515 in quo Senia urbs Austriadum Imperatori oblata fuit, Frangipanes Mirabelli in Molisii provincia Regni utriusque Siciliae vitam agebant, quorum Auctor in Italia fuit Hieronymus Frangipanes *ex Regulis Illyricis*. Et quod res ita se habeat, invicte demonstrant, tum Ladislai Hungarici Regis Neapolitani quatuor Diplomata (14), tum solemnis sententia ab Auditore Generale Rev. Camerae Apostolicae prolata centum quadraginta tres annos, ex quibus Senia amissa fuit.

Quare si Frangipanes Veglenses Seniam cesserunt, Duces Mirabelli ab *Hieronymo ex Regulis Illyricis* progenitos, atque ab eodem in Italiam rursus perductos, integrum vocationis ius (15) Belae IV Diplomatis vigore habuisse, nemo est qui inficiari queat.

XIII.

Sed antequam ultro progrediamur ad ea referenda facta, quae post Seniam amissam evenerunt, operi praeium est, paulisper aliquid dicere de prodigo illo maximo supra memorato, quod Tersacti contigit: ex hoc enim Familiae huiusce pietas catholicae-

que Religionis studium in Illyrio universo clarissime emicuit, anno 1291.

Scire ante omnia oportet, quod postridie Nonas Maii anni 1291 Nazarethana Domus ab Angelis delata ex inopinato Tersacti apparuit, ac per triennum ibi permansit. Quo stupore tunc temporis Tersactenses fuerint correpti, et qua laetitia affecti Frangipanes, verbis exaequare haud valemus! Perspicua pariter et veridica narratione tum Glavinic, tum Pasconius, tum mille alii Illyrici scriptores tam faustum eventum scriptis evulgarunt (16); quare nobis sit satis mirandum illud prodigium vel obiter enarrasse. Tersacti Comes Frangipanis huiusmodi Beatissimae Mariae Virginis favore tactus, illico templum erexit, ut tantae gratiae acceptae monumentum perduraret in aevum. Cuius quidem eximiae pietatis in Deum ac Beatam Virginem Frangipania Familia haud obscura continenter praebuit specimina, praesertim in erigendis atque dotandis Coenobiis (17), tum in Illyrica tum in Hungarica ditione, ut propterea iure meritoque a summo Pontifice Honorio III hoc obtainuerit elogium, aureis revera litteris consignandum, quod in Bulla apostolica sub anno 1217 sic se habet (18): *Invicta fides et devotio indefessa, quam magnifici Viri antiqui Frangipanes a progenie in progeniem erga Romanam Ecclesiam habuerunt, nobis efficaciter persuadent, ut nunc illorum superstites paterno complectentes affectu, eorum iura tueamur!!!*

XIV.

Neque hic querere oportet, utrum comes Nicolaus eques Romanus e Frangipaniis, an vero Ioannes et Leonardus Frangipanes Veglenses regerent, quando illud prodigium contigit. Hoc pro certo affirmare possumus videlicet, Tersactenses *Frangipa-*

nium pietate egregie adiutos, templum in honorem Domus Nazareth funditus excitasse, illudque in tanti prodigiis memoriam ad hanc usque diem summa religione prosequi.

XV.

Animadvertisendum insuper est, quod ex accuratis de Illyrio studiis eruditissimi doctoris Cencie apertissime constat, Castrum *penes omonimum* Tersacti (italice Tersaz) existere prope flumen Coranae in Bosniae limitibus, ipsumque donatum fuisse Frangipanius Familiae a Regibus Hungaricis, seu probabilius ab illis ex Angloina stirpe prognatis.

Revera ex Hungariae Historia in comperto est Carolum Martellum Andegavensem non secus ac ope et favore Patriciorum Hungarorum eiusdem Regni sceptro potitum fuisse. Idque eo vel magis nobis sentiendum est, eo quod Bonifacius VIII ardenti amore Andegavenses prosequutus, Hungarorum Proceres Romanum arcessivit, illosque suasit, ut in Hungariam denuo redeuntes, viribus admiterentur, quo Carolus Martellus ad thronum evehetur.

XVI.

Hisce praemissis, critices legibus innixi, affirmare haud dubitamus neminem praeter Frangipanes aptiorem fuisse ad Regis Andegavensis electionem in Hungaricum solium promovendam. Nam nobis ex historia palet quae et quanta praeclara facinora pro Guelphorum utilitate in Italia, ac speciatim pro Andegavensis Dynastiae incolumente ipsi patraverint; quae omnia si adiungimus splendidis eorum cognationibus, ac potentibus clientelis, huic opinioni nostrae maximum robur superaddi exploratum est.

Omissis, brevitatis gratia, Frangipanum in Italia paeclaris cognationibus (19), satis est de Illyricis tantummodo sermonem instituere. Iam vero ex Cronaca Tersactensis Coenobii liquet Frangipanes Illyricos sive cum Scaligeris, qui Veronae dominabantur, sive cum Carrariensibus, qui Patavii praerant, pluries matrimonia iniisse. Etenim Stephanus Tersaz in Vinodolensi regione Dynasta Francisci Carrariae filiam Catharinam in uxorem duxit, atque Mathias Frangipanis sibi copulavit Franciscam Scaligeram Veronensem Thaddaei Carrariensis filiam (20). Ex qua cum Regulis Patavinis cognatione id commodi Andegavensibus Hungariae Regibus provenit, ut Adriatici maris transitus, quem Ianuenses ipsis prohibebant, ope Dynastarum Patavii, Venetaeque classis tandem patuerit.

Sed rursus pro certo habemus ex documentis in Regia Neapolitani Regni paleotheca, seu tabulario adservalis, *Gregorium Frangipanem de Regno Illyrico* nobilem Elisabetham Comudemam sibi nuptiis copulasse, ex qua ortus est quidam Hieronymus, qui *primus* extitit, quique domicilium suorum Neapolis denuo constituit.

Hic vero lineae Mirabelli Ducum in Molisii Comitatu Regni Neapolitani auctor fuit, sicuti clarissime patet ex authenticis documentis adservalis, nec non a perenni et saeculari traditione confirmatur. Quam traditionem uti factum, omnimoda certitudine praeditum solemnis sententia prolata anno 1652 decrevit ac statuit (21). Quare procul dubio habendum est Tersaz Oppidum in Vinodolensi Comitatu positum, foedum extitisse Gregorii patris Hieronymi, alioquin nusquam Hieronymus iste sese potuisse nuncupare *ex Regulis Illyricis*.

XVII.

Ex accurato opere cl. L. Palma e Societate Iesu (22), abunde constat permultas aerumnas ab anno 1308 usque ad annum 1342 Hungaros exagitasse, nam tum Regina Maria, tum Elisabetha dominandi percupidae in factiones illius Regni Proceres diviserunt, ita ut civile bellum inibi exarserit. Honoris vero gratia hic memorandus est Gregorius ille ex Regulis Illyricis, qui ob res bene gestas in provincia Molisii, bonis a Regibus Neapolitanis Andegavensis Stirpis fuit ditatus, quod clare appetet ex Ladislai Regis rescripto favore illius filii Hieronymi, dato anno 1406.

Huius rescripti vigore pro dictis bonis haereditariis Hieronymus exemptionem obtinuit a quavis taxa persolvenda, eoque illi iam *tributum solvisset cum caeteris Nobilibus neapolitanis*. Atque hoc factum est, quia ipsius consanguinei ex Dominis Asturiae, post Corradini necem, Caroli I Andegavensis favore domicilium Neapolis anno 1267 elegerunt, et Pillosae foendis, et patriciatus Portaenovae honore cumulati.

XVIII.

Neapolitani Regni historiam memoria repetentes, facili modo Gregorii ex Regno Illyrico Neapolim adventum possumus assignare. Hoc namque factum fuisse vel anno 1342 arbitramur, in quo Hungariae Regina Neapolim appulit ad domesticas quaestiones compescendas, vel anno 1347. Etenim neminem latet, Ludovicum Magnum, Hungariae Regem, Neapolitanum Regnum per vim occupasse, ut de nece Andreae fratris sui vindictam sumeret; quamobrem Hungaros milites per validiores illius Regni urbes disseminavit.

Neque a veritate aberrare quis posset, si putaret, ea bona quae in Molisii Comitatu Gregorius Frangipanis ex Illyricis Regulis possedit, eidem tradita fuisse, ut eius bellica virtus condigno praemio rependeretur: quodque vel maxime exploratum est ex documento, in quo ille *armis potens* nuncupatur. Insuper animadvertisendum est, nomen Gregorii Frangipanis inscriptum esse in R. Tabulario Neapolis inter illorum nomina, qui poterant evehi ad Gubernatoris munus obeundum in dicta Molisii provincia.

XIX.

Hisce breviter delibatis, nunc chronologico ordine ad Veglenses Comites redeamus, de ipsis sermonem habituri usque ad illud tempus in quo dominium Veglensium amiserunt. Iam vero quamvis Lucius (23) ac Frescot autument Frangipanes omnes inter Venetos patricios adscriptos remansisse usque ad annum 1347, licet Illyricis Foeudis ab anno millesimo post Christum natum ipsi potirentur; nos huic opinioni haud facile adhaerentes, in eodem anno 1347 tantummodo Iohannem Frangipanem inter patricios Venetos cooptatum fuisse adfirmamus; hoc enim abunde liquet ex Diplomate quod nos adservamus.

XX.

Sed ob humanarum reruni vicissitudines saeculo XV exeunte, variis ac gravissimis casibus Frangipanes fuerunt obnoxii! Nescio quo fato Iohannes Frangipanis huius nominis quintus, Veglenses, suamque Familiam vexare incooperit. Huic errori accessit Venetorum Patriciorum invidia quia apud illos invaluit suspicio, Frangipanes addictos esse magis Regibus Hungarieis, quam Venetae Reipublicae; atque independentiae percupidos Veglen-

sem insulam a Veneta dominatione subtrahere moliri. Erat per eos dies a secretis Veneti Senatus Antonius Vinciguerra, vir ad quaecumque patranda proclivis. Hic itaque ad insulam Veglam appulsus magna hominum stipatus caterva, summo honore exceptus est; quamvis haec Iohannis agendi ratio non vetuerit quominus ille calliditate qua pollebat, nervos omnes intendisset, ut eidem suaderet, utilius ipsi fore si Veglensem insulam Venetis restitueret.

Huiusmodi vafermis artibus Ioannes circumductus, sancti Marci vexillum extolli in arce Veglensi permisit! Quo facto Frangipanum dominium Veglae deperditum Posteri eorum hue usque perfuerunt.

XXI.

Anno itaque 1480 Veglensium Dominorum potentia fuit penitus destructa; quare postea comes Iohannes Frangipanis eiusque Liberi in Hungariam se contulere, ibique stipem sibi a Senatu Veneto ultro oblatam constantissime reiecerunt; ne videretur Insulam Veglam cessisse, vel ipsam cum auro commutasse. At vero Senatus Venetus filiae Iohannis dotem adsignandam esse autumavit, quam ipsa primitus in matrimonium se coniungens Morosino, illi detulit; eoque vita functo, cum Dandolo nuptias iniens Patricio primi ordinis et ipsi tradidit; ex his vero nullos liberos habuit.

XXII.

Infaustum dices in Frangipania familia Iohannis nomen; eo quod et Iohannem quemdam ex Asturae foedo extorrem anno 1267 scimus, et Iohannem V Veglensi Comitatu malis artibus orba-

tum, et postremo Iohannem alium Seniae civitatis imperium in Habsburgicam dynastiam deferentem. Verum enimvero si Frangipanes Veglae dominium ad Venetae Reipublicae tradendum post annum 1480 fuerunt coacti, et si Seniam anno 1515 Ferdinando austriaco Romanorum Regi concesserunt, multum eos potentia in Hungaria et Croatia crevisse constat. Ex documentis enim historicis accepimus ipsos opibus et bellica virtute illis in regionibus prae caeteris floruisse. Et revera Iohannis postremi Veglae Comitis successores plurima foeda ibi possidebant atque allodialia bona splendidissima habebant. Siquidem ex Kukulievic schemate liquet, Gregorium et Georgium Frangipanes Doymi Veglensis nepotes, in gratiam Regis (ut ille loquitur) in quem vexillum perduellionis erexerant, denuo receptos, Comitatuum Busan in Croatia anno 1347 obtinuisse. Patet insuper Iohannem IV Venetos inter Patricios adscitum anno 1387 castrum Czetic in Croatia dono habuisse a Sigismundo Hungariae Rege et Romanorum Imperatore, cum quo *affinitate* coniunctus erat. Quae foedorum series etiam nunc constat ex Diplomate (illyricis characteribus conscripto, ac in italicam linguam verso) et ab Auctore huius Commentarii adservato; vi cuius Stephanus Frangipanes Castri Drivenik dominus, in Comitatu Vinodolensi suam Abadiam S. Iacobi nuncupatam anno 1575 comiti Michaeli Dessik eiusque filio Francisco perpetuo donavit. Atque hic de Nicolao quodam Frangipane Iohannis ultimi Veglae comitis filio mentionem facere opportune videtur; eoquod illustris Kukulievic illum Ducum Mirabelli auctorem extitisse in dubium vertit; sed revera ex documentis e contra manifestum est, Mirabelli Dominos *centum viginti tres annos antea* in Italiam a Gregorio Comite Frangipane perductos fuisse. Nicolaus iste anno 1470 solummodo Neapolim appulit; et inibi honorifice a Ferdinando Aragonensi Siciliae Rege exceptus est; cuius militiae nomen suum postea dedit.

XXIII.

In longum nimis sermo protraheretur si singula, quae, Kulievic summatim in schemate enarrat, non dicam enumera-re, sed breviter persequi vellemus. Etenim nos tantum age-re putamus de *connexione seu consanguinitate, documentis demonstrata, solemnique sententia roborata illorum Frangipanum Mirabelli Ducum cum Veglensibus et Seniensibus Comitibus*, ex qua stirpis identitate ipsis ex *Illyricis Regulis* titulus pertinuit, ac iure pertinet. Hac de causa nec ullum verbum in medium preferemus de Utinensibus Frangipaniis, quamvis laude dignissimi sint habendi, qui etiam nunc in Foroiuliensi regione vitam agitant. Etenim ipsi, qui Castelli et Porpeti domini nomen usque ad saeculum XVI retinuerunt, teste eorumdem genealogia illustri Comiti de Wassendorf ab ipsis exhibita, ab Uldarico quodam anno 1183 vivente se originem habere profitentur. Adde insuper desicere documenta, ex quibus ostendi possit, utrum idem Uldaricus a linea XII saeculo Romae degente, vel a Comitibus Veglæ exordium habuerit. Coeterum Uldarici posteri doctrina, litteris, ac foedorum nobilitate praestantes fuisse affirmamus. Ipporum vero vestigia etiam nunc eorum Successores sequuti sunt, inter quos honoris gratia recensendos esse duco Comitem Antigonum Frangipanem in Utinensi civitate morantem, eiusque fratrem Aloysium nuper Episcopali Concordiae dioeceseos insula merito honestatum.

XXIV.

Itaque omissis quoque aliis ex Illyricis Frangipaniis, quorum mentio ad rem nostram non atlinet, de illis satis erit ab initio saeculi XVII summatim loqui; nam eodem saeculo ad finem ver-

anno 1572 ipse emerat a nobili Francisco Cincio. Sed Pompei vita in discriumen adducta ob lithiasim, qua laborabat, Mario cordissimo fratre relicto, ex inopinato anno 1638 mortem obivit.

XXVII.

Hinc Marius huius ramuli postremus iam senex et innuptus eodem anno 1638 supremis tabulis penes acta Notarii Pacichelli die 28 Septembris conflatis, omnia bona atque universa iura sibi tradita, tum vi fideicommissorum Iacobi, Antonini, et Curtii; tum vi haereditatis sui patris Mutii perpetuo et irrevocabili fideicommissi vinculo denuo obstrinxit. Atque suae Croatiae originis (cui Georgius initium dedit) non immemor, primos suos inter haeredes instituit Nicolaum et Christophorum Wolfgangum Comites fratres Frangipanes in Croatia degentes, causamque exposuit huiusc erga illos praedilectionis suae his verbis: *ad conservandam PROPRIAM familiam.*

XXVIII.

Postquam Marius haec praestitit, illico Romam petivit Franciscus Maria Frangipanis, Mirabelli in Molisii Comitatu Regni Neapolis ex Donato Antonio genitore suo Dominus ac Dynasta; qui originem familiae suae a Hieronymo Frangipane Patricio Neapolitano, ut supra innuimus, probe noscens, Marium ipsum coram Rev. Camerae Auditore Generali convenit, iura propria experturus circa annum 1630, videlicet: *super descendentia Actoris a quondam Hieronymo Frangipane, dicto Allegretto, ex Regulis Illyricis.*

Brevem huiusmodi causam fuisse novimus, nam documentis corroborata Francisci actio, integrum obtinuit victoriam; licet pro

viribus obstaret Marius Nemoris Marchio. Etenim amplissima sententia Prosper Columna Rev. Camerae Apostolicae Auditor Generalis, sub die 12 Octobris 1652 decrevit, Actorem praedictum *Franciscum Mariam Frangipanem Mirabelli Dominum, uti descendenter a quandam Hieronymo Frangipane, dicto Allegretti ex ILLYRIA REGULIS fuisse et esse de vera et reali Familia Frangipanorum ILLYRICA SEU HUNGARICA DESCENDENTE A FRANGIPANIA URBI*. Ex huiusc sententiae tenore nemo erit qui audeat denegare Mirabelli Dominos ex Illyrico-Hungarica Familia, quae pariter et in Croatia dominabatur, fuisse progenitos; quamobrem si Marius ad conservandam propriam Familiam Frangipanes in Croatia degentes primos haeredes edixit, rationi consonum videbatur quod Francisco Christophoro sine liberis defuncto, fideicomissa quaecumque ad Mirabelli Duces iure vocationis debuissent pertinere; siquidem identitas Familiae Romanae cum Hungarico-Croatica vi decreti superius allati *solemniter atque irrevocabiliter* definita fuit.

XXIX.

Et revera ea, quae hucusque cum sinceritate animi exposuimus, nunquam Marium, licet in iudicio devictum, eiusque ad expensas sustinendas damnatum, quatere valuerunt; quare biennio post Francisci victoriam, in gravissimo suaे vitae periculo constitutus; suam voluntatem novis tabulis adseruit. Etenim Antonium S. R. E. Cardinalem Barberini, cum quo erat amicitia coniunctus, haeredem fiduciarum vocavit, ipsumque enixe rogans, ut quae per tabulas disposuerat pro viribus adimpleret. Die 21 Ianuarii 1654 Marius morbo confectus diem clausit extremum, eiusque cadaver, uti praeceperat, in ecclesia SS. Crucifixo dicata prope Pompeium eius fratrem concordissimum Nemoris positum fuit (24). Tunc Romanus Patri-

cius quidam Paulus Macarani in haereditatem universam Marii tum liberam, tum Praedecessorum fideicommissi vinculo obstrictam, uti Procurator Comitis Francisci Christophori se immisit. Qua consequuta illico Franciscus Romam petivit, ibique domicilium constituit, ut propterea apud Proceres Romanos veluti socius habitus fuerit. Et revera haud nos latet, Familiae Barberiniae tunc temporis potentissimae intimatae et consueludine illum arce obstrictum fuisse. Hac de causa anno 1658 Franciscus Marchionissam Iuliam Bernardini Naro filiam in uxorem accepit, cuius nuptiae, uti nobiles decebant, solemni pompa Romae fuerunt celebratae, adstantibus honoris et amicitiae gralia Antonio et Carolo S. R. E. Cardinalibus e Barberinia Gente (25). Harum nupliarum unica proles, Deo sic permittente, in tenera adhuc aetate morbo praerepta ad Superos convolavit, ac parentes suos magno dolore confectos in perpetuum reliquit (26).

XXX.

Brevi calamo in propatulo positis illis causis, quibus Marchio Franciscus Christophorus Frangipanis diu Romae moram duxit, nunc ad ea recensenda gradum facimus quae ipsi evenerunt; quaeque ex iisdem historiae Hungaricae, nec non Gallicae (eui titulus est *Troublements de l'Onarie*) monumentis depromemus.

Franciscus Christophorus Marchionatu Nemoris, et praediis in agro romano, et opibus quamplurimis ob haereditatem Marii datus, natalis soli percupidas ad Hungaricam, Croatiamque regionem remeavit, ubi plurimis foedis potiebatur, atque illie anno 1670 Gubernator urbis Signae adlectus est. Hic vero praetermittendum non est ipsum ambitionis vitio actum, nec non nimio studio percutum reiiciendi a se et ab Hungaris quodvis alie-

num ius, socios familiasque Procerum triennii tantummodo spatio perdidisse ita ut e celsissima eorum potentia ad miserrimum vitae finem illi omnes fuerunt adducti!

XXXI.

Haec facta sunt quum saevum bellum Austriados inter et Turcas agitaretur, et quando ab armis utriusque quieverunt, atque Vindobonae pacis foedere sese sociarunt, mox Hungarorum Proceres praetextentes nullo modo haec pax debuisse componi ipsis inconsulis, ad arma populum excitarunt. Ut illos compesceret Princeps Lubkovictius Senatus aulici praeses, nervos omnes intendit, sed frustra; nam dein contenderunt, praeclariores regni Hungarici dignitates tantummodo Hungaris esse deferendas; et licet Imperator paratus esset illorum postulata concedere, neutiquam tamen a coniurando destiterunt.

Hinc comes Balassius, eiusque socius Petrus comes Zrinus et armis, foeidis, et Hungarorum favore potentissimus milites colligere damnaque Austriadis afferre simulatis artibus aggressi sunt. Ad haec exinde accessit omnium civium indignatio eo quod Austria dum praesidia in oppidis ferre nolebant, tum etiam magnum pecuniae pondus, quod ad plebem corrumpendam profundebatur: ex quibus omnibus acre dirumque bellum tandem exarsit, adeo ut Regnum Hungaricum in magnum discrimen adductum fuerit. Interim comes Petrus Zrinus Croatiae Bani dignitate auctus erat, qui uxorem habebat Annam Catharinam Frangipanem Francisci sororem. Haec vero quum aegre ferret quod vir suus in suspicionem Imperatoris adductus fuisse, audacter coram aulicis Consiliariis Vindobonae de gentibus affirmavit. Rebelles Hungaros de hostibus suis quamprimum integrum victoriam esse laturos! Ex Hungarica historia liquet caeteris perduellibus accessisse

Ragoctium Transilvaniae Principem, Comitem Nadasdy, Orpheum Frangipanem, ac Comitem Erasmus a Tattemba; quapropter Leopoldi I Austriadum Imperatoris in Hungaria et Croatia auctoritas pene labefactata fuit. Clementiam vero Imperatoris, et suasiones et dignitates ultro oblatas Rebelles reiecerunt; quare ad severam iudicij formam subiecti, eorum vaserrimae artes ad Regnum ex Austriada Monarchia disiungendum in propatulo positaue fuerunt. Hinc huiusmodi nefariae coniurationis auctores in carcerem detentos veluti laesae Maiestatis criminis foedatos, capite mulctandos, honoribusque et bonis expoliandos esse aulicus Senatus decrevit.

XXXII.

Quantus horum dolor, quanta cuncti Regni moestitia, quanta salutis obtainendae desperatio fuerit post latam sententiam verbis impares sumus exaequare. Extat adhuc apud Nobilem Marchionem Iohannem Patritium Familiae Naro haeredem epistolium autographum typis quoque vulgatum (27), in quo immane hoc infortunium describitur; et quicunque ipsum perlegat haud facile se temperare potest a lacrymis. Frustra clarissimus Comes Petrus Zrinus, eiusque socius Comes Franciscus Nadasdy qui Aulici Consiliarii muneri fungebatur, atque Erasmus Comes de Tattemba Caesaris clementiam enixe efflagitarunt, ut seipsos a morte promerita eriperet; frustra Marchio Franciscus Frangipanis, licet progenitores habuisset qui de Habsburgica Dynastia bene meriti fuerant (quandoquidem Rodulphus ope Frangipanum bellica virtute pollutum, Ottocari Bohemiae Regis potentiam ad nihilum redigit), crebras fudit preces obtestationesque, ut poenam mortis posset evadere. Hinc anno 1671 pridie Kalendas Maias comes Franciscus Nadasdy Vindobonae capite obruncatus occu-

buit; eodemque die Neustadii in Austria comes Petrus Zrinus, eiusque Levir Marchio Franciscus Christophorus Frangipanis eadem sententia damnati, capite scilicet plexi, vitam amiserunt!

XXXIII.

Ast' vero ne in tanta Hungaricorum Procerum iactura Familiae perduellium bonis orbatae, et omnibus honoribus dignitatibusque expoliatae, maiorum suorum culpas expiare adigerentur, Leopoldi I clementiam efflagitare statuerunt. Quo factum est, ut Ioannes Antonius Comitis Petri Zrini filius (qui patris sui voluntati restiterat) mutato nomine *Zrini* in *Gnade*, aliqua ex suis bonis recuperavit, et sic Familiam suam in nobilium ordinem denuo adsciscere potuit. At vero Marchio Frangipanis quum unicum ex Iulia filium suscepisset praematura morte sublatum, hinc postestate caruit. Quamobrem Mirabelli Duces, qui originem suam ab *Illyricis Regulis* habent, eo vel modo quo descendebat ab illis Marchio Franciscus, debuissent utique Imperatoris clementiam experiri, sicut Ioannes Antonius Zrini expertus est. Eo vel magis quod Bela IV Signae urbem *Frangipaniis universis* dono dederit anno 1256, ut supra innuimus. Ad haec accedunt bona allodialia tam in Hungaria, quam in Croatia, quae Familiae patrimonium constituebant, quaeque Imperiali Fisco fuerunt addicta. Quid plura? Neque illis bonis in Pontificia Ditione positis frui nunquam Croaticae huiusmodi lineae Frangipanes potuerunt, etenim Procurator Cameræ Apostolicae ea omnia, quae Francisci praedicti haereditatem constituebant, uti res *perduelli viro in Romanorum Imperatorem pertinentes* confiscationis iure usque ad annum 1679 retinuit.

XXXIV.

Tunc illustres familiae de Maximis et de Astallis Romanae, et de Flisco Iauensis Frangipaniis affinitate coniunctae, Reverenda Camerae Tribunal adire decreverunt spe ductae, fore ut Francisci patrimonium ob confiscationem Camerae adscriptum, proinde vinculis fideicommissorum solutum, in ipsorum favorem esset dividendum. In hac vero iurium disputatione ambigendum non est, quod si Franciscus Maria, eiusque frater Carolus (non ita pridem ex Frangipaniis de Urbe declarati) idem Tribunal adiissent, victores in fideicommissis sibi pertinentibus extilissent; ast Carolus praedictus iam a duodecim annis e vivis excesserat, cum quaestio ista sipe habuit; Franciscus vero eius frater Mirabelli mortuus est eodem Anno 1679. Ex quo facto contigit ut Vitus eorum patruus ob domesticas quaestiones Molisii detentus, disputationis aleam inscius reliquerit.

XXXV.

Quamobrem evenit ut quidam Cornelius Frangipanis ex Utinensi provincia, qui haereditatem Marii adire poterat ubi Croatica Frangipanum linea esset penitus extincta, silentibus ob praedictas causas Mirabelli ducibus, supplicem libellum Innocentio XI Summo Pontifici misit, ab Ipso efflagitans, ut de haereditate, lite composita, particeps fieret. Quod hic exoptabat statim obtinuit; siquidem Comitis Francisci patrimonium inter Rev. Cameram et eumdem Cornelium Tarcenti dominum divisum fuit via transactionis in actis Liberati anno 1679 servatae. Amisso Comite Francisco, Marchionissa Iulia Naro eius uxor Romam petivit; et ob praeclaras animi dotes quibus pollebat, Asceterium S. Te-

resiae ingressa est in tam gravi familiae suae iactura, ibique pie obiit, uti liquet ex eiusdem extremis tabulis in urbano archivio adservatis. Hucusque de Frangipanum linea in Illyrio, in Hungaria et Croatia commorante pertractavimus; superest modo ut de eorum *Consanguineis* pauca addamus, quo luce solis clarius appareat quomodo ex Gregorio illo Corbaviensi iidem Mirabelli Dynastae Italiam incoluerint ac Familiae decus addiderint.

Ladislaus Neapolis rex Hieronymum Frangipanem eiusque filium Georgium ob bellicam virtutem insignes summis honoribus decorandos esse censuit; nam anno 1406 amplissimo diplomatico (28) utrosque *Nobiles Aulicos de regio Hospitio* declaravit. Atque ob praeclaras eorum res gestas in variis praeliis, in quibus Hieronymus praesertim *nullis parcendo suae vitae periculis*, Regi integrum praestiterat operam, annua remuneratione unciarum auri tum ipsos, tum eorum filios et nepotes idem Ladislaus rependere voluit (29). Neque hic praetermittendum duco observationem quamdam de Hieronymi Frangipanis cognomine, nempe de adjuncto *Allegretto*; nam cum in Italia mos invaluissest ob aliquod singulare factum *supranomen* alicui tribuere (uti Mutio Attendulo dicto *Sfortia* evenit), hinc eadem fortasse de causa id in Hieronymo accidisse dicendum est; etenim ille singulari animi alacritate praeditus erat. Revera in quadam descriptione per celebris ludicrae pugnae a Lelio Magdaleno anno 1375 ad radices Aventini montis suis concivibus oblatae, inter praeclariores Nobiles qui ex variis Urbis regionibus suae virtutis militaris specimen ibi dedere, de regione Trivii legitur: *Lo figlio de Gregorio Frayapane!* (30). Quare concludendum est celebritatem quamdam nomine *Allegretto* Hieronymum obtinuisse; quamobrem eius Posteri non secus ac Mutii Sfortia successores tali modo nuncupari consueverunt.

XXXVI.

Eodem Ladislao Neapoli regnante, scimus Hieronymum Frangipanem cum *caeteris nobilibus Neapolitanis* tributa solvisse; nam domicilium inibi constituit *inter Patricios Sedilis Portaenovae*, inter quos eius Consanguinei Ioannes et Petrus, ex Asturiae dominio anno 1267 post Corradini fatum illuc appulsi, a Carolo I Andegavensi Rege fuerunt cooptati. Cuius quidem rei *invictum testimonium* habemus ex eo quod ipse Hieronymus a Sociis Patriciis utpote *Iudex civilis Regi* oblatus, illico ab eodem hoc munere decoratus fuit anno 1409 (31). Quamobrem si Patricius *privilegium non personale* tantummodo habendum est, verum etiam *familiare*, abunde constat Hieronymum ex iisdem Frangipaniis fuisse, qui Asturam et Tarenti principatum tenuerunt.

XXXVII.

Circa annum 1415 Hieronymum diem supremum obiisse dubio procul affirmamus; nam ex quaestione quadam pro domo prope portam novam cum Capozuchis habita in aperto est Georgium patrem suum in praedicto anno extinctum deflevisse. Hic porro Georgius patris et antecessorum suorum militiae vestigia sequutus, maximam apud Iohannam II Neapolis Reginam gratiam invenit. Etenim quum sibi in matrimonium iunxit Franciscam foedi Mirabelli in Molisii Comitatu Dominam, Reginae favoribus cumulatus fuit. Et primo quidem foedi Mirabelli perpetua concessione donatus (32), singulare illud privilegium adeptus est, quod scilicet Mirabelli dominium foedale huius connubii successores *utriusque sexus* possidere in perpetuum valerent. Insuper annuam remunerationem unciarum auri suis filiis tradendam ab ipsa

obtinuit, ut legitur in Diplomate quod sic se habet: *Ob accepta grata et utilia servitia a Georgio Reginae eidem praestita, quaeque praestare in futurum poterit.* Quae quidem verba eximius Georgii virtutes maximopere extollunt.

XXXVIII.

Ex hoc connubio Nicolaus et Stefanus (33) Mirabelli orti sunt, quos maxima cura tenuit novis honoribus genus suum honestandi. Siquidem Nicolaus primogenitus Dynasta praeclarissimam uxorem ex Patriciis Neapolitanis *Caracciolo* Mariam nuncupatam assumpsit, ex qua tres liberos accepit, nempe Carolum, Franciscum et Iacobum. Haec porro omnia apertissime constant ex Diplomate, quod Imperator Carolus V tradidit Francisco anno 1536. Cum vero genealogicum schema recenseat tantummodo Franciscum eiusque successores, et nullam de Carolo eius germano fratre mentionem faciat, non inconsulto autumamus ipsum ad Caracciolos affines suos Neapoli degentes fortasse se contulisse. Et revera in regio Tabulario memoria extat magnifici viri Iohannis cuiusdam Frangipanis (forsan Caroli filii), anno 1480 conscripta, in qua ipse utpote Insulae Isclae dux indigitatur. Insuper in comperto nobis est illius exuvias in pace fuisse compositas in Ecclesia parochiali S. Petri *ad aram Sedilis Portaenovae* ubi ex dictis Frangipanes Domini Asturae ab anno 1267 morari incooperant; etenim in sacello sua gentis inibi extracto haec, teste Eugenio Caracciolo, super lapidem erant insculpta: *Iohannes Freapane nobilis neapolitanus in vita hoc sibi suisque religiose curavit. Verae nobilitatis et integritatis exemplum! Balthassar Frangipanes hic inter suorum cineres quiescit anno MDIX.*

XXXIX.

Sed etiam Franciscus alter Nicolai filius insignes dignitatis gradus consequutus est, quo novum decus Frangipaniū stirpi adiecit. Siquidem ob animi doles et nobilitatem generis qua praestabat, magno in honore habitus fuit a Carolo V Imperatore; qui propterea amplissimo diplomate scripto III nonas Ianuarias anno 1536, in quo vitam Francisci virtute praeditam exhortabat, ipsum in equestrem Ordinem adscivit, ac suos inter Aulicos cooptavit. Quin potius, quo eximiae in Frangipaniū Mirabelliorum Familiam benevolentiae documentum perduraret in aevum, decrevit ut Frangipanum Gentis scutaria tessera, quae duos leones erectos praeseferebat sese invicem respicientes, ac in unguibus suis tenentes tres panes fractos, haberet etiam in superiori parte duos enses cum ramulo olivae coniunctos (34). Quod profecto haud inconsulto factum fuisse arbitramur, videlicet ut omnibus perspectum esset, hos Frangipanes domi militiaeque mira suae virtutis specimina ultro exhibuisse.

XL.

Neapolis Regni paulo ante medietatem saeculi XVII publicis rebus perturbatis a perditissimis hominibus, ac praesertim ope cuiusdam Thomae Anelli (vulgo *Massaniello*), Nobilium ac Foeudatariorum cura in eo tunc posita fuit ut rebelles omnia depopulantes armis et vi continerentur; quamobrem selectis ex propriis foendis militibus Frangipanes quoque Mirabelli domini legitimo Catholici Hispaniarum Regis imperio obtemperantes, Aversae civitatem populari tumultu agitatam in Regis obedientia servarunt. Quod Caroli Frangipanis studium in Hispanico dominio

defendendo, Regi vice fungentem haud latuit, nam de illius Familiae splendore ac fide elogium Matritum Philippo IV Hispaniarum et Siciliae utriusque Regi transmisit.

Hinc Rex gratiam pro meritis referens anno 1660 *Carolum Frangipanem, eiusque Successores et Haeredes quoscumque ad Mirabelli Ducatus honorem evexit, ipsumque privilegiis et honoribus perpetuo decoravit* (35).

XLI.

Nunc vero, ne nimis in longum protrahi videatur enarratio nostra, de iis tantummodo Ducis Caroli successoribus loquemur, qui suis gestis Familiam magis magisque illustrarunt. Primus itaque omnium occurrit Dux ille Iosephus senior (Francisci nunc viventis proavus), qui ut videre est in R. Tabulario Neapolis cognomen *Allegretti*, a quibusdam suis maioribus et primitus ab illo Hieronymo ex Illyria in Italiam saeculo XIV appulso, adhibitum (nobiliori appellatione Frangipanum penitus posthabita) solemni declaratione relinquendum esse voluit; statuens, ut cognomine *Frangipanis* adderetur illud scilicet, *Riccardi*. Hoc vero adiunetum Frangipanum cognomini impositum fuisse autemamus, quod in initio saeculi XIV Robertus Rex ex Andegavensi Dynastia, almae Urbis Senatoria dignitate, Romanorum ac Pontificum gratia honestatus anno 1323, elegit tum *Riccardum Frangipanem*, tum *Romanum ex filiis Ursi* (Orsini) qui sui vires gererent in Senatorio munere Romae perfungendo. Neutiquam igitur potest esse ab re, si ad huiusmodi praeclari officii memoriam perennandam Dux ille Iosephus etiam cognomen *Riccardi* assumpserit. Quae observatio novum robur acquirit, ubi perpendamus, quod Frangipanes Asturae Principes, licet Neapoli domicilium ab anno 1267 constituisserint, attamen continenter in

actibus, publicisque tabulis *Nobiles Romani* nuncupati fuerunt. Ut id adstruerem possem utique in medium afferre quamplurima documenta ex Neapolis Tabulario praecipue deprompta; sed hoc unum praestat exhibere; scilicet, quod cum quidam Emmanuel Frangipanes, *inconsultis suis Consobrinis*, vendidisset Thomae de Aquino tertiam partem Fœudi Foeniculi a Carolo I familiae eius attributi, Rex Neapolis rogatus a Petro, Nicolao et Iacobo ut hanc venditionem irritam declararet, eorum precibus illico annuit, atque eos iamdiu *Nobiles Romanos*, in Fœudo ipso reintegrandos esse decrevit (36).

XLII.

Praeterea Dux Iosephus Frangipanes, de quo paulo ante loquiti sumus, probe noscens, Licatae in Sicilia Gentis suae ramum existere, Dynastæ titulo decoratum, atque illuc ab urbe Roma migrasse saeculo XI; statim per litteras ad eos missas, scire voluit, an sibi per cognitionem pertinerent; quod cum validissimis argumentis ille affirmasset, inter suos ipsos adnumerandos esse statuit; atque id perspicue apparebat ex Theatro genealogico a Mugnoz exharato. In illo enim legitur, Rogerium Normandorum Regem, virtute et armis pollentem, suas inter copias quondam cooptasse nonnullos Italos in re bellica praestantes. Iam vero ex his fuit etiam *Thomas Frangipanes Romanus*, qui statim ac ab Aldo Aretio oblatus fuit Regi Rogerio una cum aliis Ital, confestim ille inter suos milites eos adscivit. Ex tunc Thomas Frangipanes (Masellus dictus) praeclaris gestis gloriam generi suo etiam in Sicilia peperit, ibique domicilium statuit, quod usque adhuc eius Posteri Frangipanes-Platamone continenter habuerunt.

XLIII.

Postremo de Duce Iosepho iuniore viventis Mirabelli Ducis patre aliquid scriptis relinquere existimo, amoris erga illum et observantiae causa. Hic praeclaris animi dotibus ornatus in recta ac nobili vivendi ratione sese exercebat, cum immatura morte naturae concessit. Suae, qua praestabat, virtutis praemium, ut ita dicam, etiam in terris adeptus est. Etenim Gregorius XVI (cuius memoria in benedictione manet) illum Cubiculariorum Ordini ab Ense et Lacerna adscripsit, atque Apostolico Brevi Equitem Torquatum Ordinis S. Gregorii Magni ipsum renunciat. Insuper Carolus Ludovicus Borbonius Regius Dux Lucae, quum Iosephi merita perspecta haberet, praestantioris Classis Ordinis equestris S. Ludovici honore ipsum decoravit. Ad haec probitatis vitae illustria insignia adiicienda sunt praeclara illa documenta, quae late porrexit nervos omnes intendendo, ut Filios suos tum ad pietatem, tum ad litteras informaret.

EPILOGUS

Ex his, quae hucusque brevi calamo exharavimus, meridiana veluti in luce perspectum exploratumque est, Frangipaniam gentem ex nobilissima stirpe Anicia ortum habuisse, illamque primus Romae duxisse moram, dein Venetiis. Exinde ad Illyricas regiones et Ungarico-Croaticas peragrasse, ac Veglae, Modrusae, Vinodol, Seniae, nec non plurimorum foedorum dominos extitisse. Insuper in comperto est hisce Frangipaniis e vivis penitus sublatis, *nulos ipsis extare superstites, nisi tantummodo Duces Mirabelli*; quippe qui ab Hieronymo Gregorii Terzaz domini, qui erat ex *Illyricis Regulis*, progeniti sunt. Hoc apertis-

sime colligitur ex Sententia lata anno 1652, de qua superius mentionem fecimus. In illa enim decretum est, laudatum *Hieronymum ex Illyricis Regulis originem ducere, atque ita se cognominandi et cognominari ius plenum habere.* Quae cum ita sint, nemo, sanae mentis sanique consilii hoc insiciari poterit, videlicet, quaelibet iura (etiamsi nunc temporis ad simplices honores sint redacta), quibus et Illyrici, et Hungarico-Croatici Domini Frangipanes per tot saecula potiti sunt, *Vi propinquitatis Generis in Frangipanes Mirabelli Duces, eorumque Successores esse omnimode transmittenda.*

ADNOTATIONES

(1) Ex Anicia Familia Romae morante mille Heroes, ut ita dicam, exorti sunt. Ex his satis sit mentionem facere de Felice Papa III, atque de S. Gregorio, qui pariter summus Pontifex renuntiatus, ob res praeclare gestas *Magni* appellatione fuit honestatus. Honoris causa sunt insuper recensendi S. Paulinus Episcopus Nolanus, Demetriades, Olybrius, Anicius, Petronius, Anicius Cerealis (Plautii Laterani in Consulatu Socius), Tertullus Urbis praefectus, Gordianus S. Gregorii pater, et Sextus Anicius Petronius (quater consulari dignitate decoratus Valentiniano I Imperatore); caeterique, qui vel virtute, vel scientia, vel sanctitate praestantes, Aniciorum Gentem honestarunt. Vide Panvinium, Manusc. Bibl. Angelic., n.º 7.

(2) Vide Dantis Aligherii biographiam crebro typis editam.

(3) Vide Venetae Reipublicae Historicos, ac praecipue Equitis Valentinielli opus, Marciana Biblioth. Praepositi, qui multa patriae suaे praeclarę documenta colligit.

(4) D. Casimiri Freschot monachi Ordinis S. Benedicti, historiae inhaerendo de familiis Venetis inscripto, liquet, Frangipanem Hugonem, Nicolai fratrem, Auctorem extitisse ramuli illius suaे Familiae, qui Venetiis moram duxit usque ad annum 1430 patriciatus honore ornatus, quique dictus postea fuit: *Del Canal grande*; iisdemque Frangipaniis, nempe Bartholomaeo S. Cassiani, seu S. Zuan, novi templi Venetiis aedificatio est tribuenda. Micheliana vera familia auctoritate, opibus, militari virtute emicuit vel maxime, qua de causa quidquid gloriae sibi comparavit, Frangipaniis (ex quibus ortum ducebat) tribuendum esse videtur.

(5) Omnia, quae hic affirmamus de autonomia Veglensium, plane describuntur in Relatione ab Antonio Vinciguerra Senatui Veneto data; cuius

autographum in Marciana Bibliotheca adseratur, atque illius apographum penes Auctorem huius Commentarii existit.

(6) Cenni storici di Veglia. Trieste 1862.

(7) De Regnis Dalmatiae et Croatiae, lib. 4, cap. 9, pag. 173.

(8) Comitatum Vinodol anno 1223 ab Andrea II Hungariae Rege Wido Comes Veglensis accepit atque in eiusdem possessionem a Bela IV anno 1242 fuit confirmatus. Insuper anno 1251 ipsius Widonis filii Friderico, nempe, Iohanni, Leonardo, Doymo, Bartholomaeo, et Widoni (forsitan natu postremo) fuit denuo concessus. Oppidum *Tersaz* in Vinodolensi Comitatu extabat, eo quod illud ex septem castris, nempe Ledenic, Bribir, Grisau, Divrenik, Krilieu, Buccaci, et Gröbnik conflatum fuisse scimus.

(9) Hic adnotare oportet Tersactum a Terzaz castro differre; nam illud in insula Veglensi; alterum vero in Croatia positum est, et prope flumen Corana ad Bosniaca Ilimina Geographi extare affirman. Frangipanes ergo Tersaz Castri dominos fuisse usque ad annum 1671, ex Freschot historia hungarica apertissime patet.

(10) De hoc Schinella Marcus Antonius Impastari-Adrario, qui Res ac Scriptores Illyricos probe novit, in epistola Veglae data 1864, et Auctori transmissa anno eodem 19 Nov. sic loquitur: « *Schinella fu uno di Casa Frangipani, perchè nelle memorie di Veglia, e nei Manoscritti, i Schinella ed i Frangipani sono chiamati stretti PARENTI E CONSANGUINEI. Fu egli Conte di Veglia prima del bando contro i Frangipani, per la loro aderenza al Re Ungarico Bela. Morì lo Schinella combattendo valorosamente presso Gröbnitz, Castello non molto distante da Tersat.* » Vide opus clar. Farlati, cui titulus: *Illyrium sacrum*, in quo plurima et graviora Frangipaniae familiae documenta passim reperiuntur.

(11) Vedi Chronicon Fossaenovae extans in percelebri Muratoriana Collectione Rer.-Italic.-Script., caeterosque historicos medii aevi.

(12) D. Casimirus Freschot Ordinis S. Benedicti in sua Historia Hungariae, Bonon. anno 1686 edita, *quingentos millia Tartaros ea tempestate in Hungariam irrupisse enarrat; fol. 36.*

(13) Vinciguerra, Relazione sull'Isola di Veglia.

(14) In Paleothecario, seu Tabulario R. Neapolit. adservantur, et huiuscō documenti apographon penes Auctorem extat. huius Commentarii.

(15) Manifeste eruitur ex opere Balthass. Adami Keressellich (De Regnis Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae (Zagabriae saeculo decimo septimo typis

edito); *Gregorium Frangipanem Neopolim contendentem Corbariae Comitis dignitate honestatum fuisse circa annum 1347.*

(16) Vide Murri, Iсторia della S. Casa di Nazareth. Loreto 1791, pagina 6; Kenrich, Relazione della S. Casa Lauretana; Pasconio, *Triumphus B. Virginis Tersactensis*; Glavinic, *De eadem*; Torsellini, ibid.

(17) Vide opusculum a cl. Praesule D. Francisco ex Comitibus Fabl-Montani (anno 1864 typis Guerra editum), cui titulus: *La divozione dei Frangipani alla SS. Vergine*. Insuper, adde periodum epistolii italici a dicto Marco Antonio Impastari-Adrario, die 19 Nov. 1864, Vegla missi ad Auctorem, in quo ille sic scribit: « *Il nome dei Frangipani, le munificenze loro, la loro pietà; no, non potranno essere cancellate così presto dal cuore di questi Isolani, che l'onorano tradizionalmente nelle loro cantiche slave!* »

(18) Vide Raynaldi, Annal. eccl., Tom. XII, et Panvinium, De gente Frangip., ineditum opus in Bibl. Angelica; atque Contatore, Iсторia di Terracina.

(19) Ex Chronicis Monasterii Fossaenovae a praeclarissimo Ludovico Muratorio typis vulgatis patet, quod anno Christi 1170, *Oddo Frangipanes Tarentinus Princeps, ac Hydrunti Dominus, apud Verulas, Alexandro III Summo Pontifice Frangipanium Protectore, in uxorem habuit Neptem imperatoris Emmanuelis Comneni Constantinopolitani*. De quo Connubio diligentissimus Antistes Galletti in *ineditis manuscr. in Biblioth. Vaticana adseratis mentionem facit*. Vid. Cod. 1980, pag. 5.

Ingens itaque Frangipaniis honos ab hoc connubio ab Alexandre III prouenit; quibus idem Summus Pontifex alia adiecit; nam templum S. Mariae Novae in Foro romano, quod postea S. Franciscae coepit nuncupari, et in quo Bmae Virginis Mariae imago ab Angelo Frangipano ab Oriente delata saeculo XII, usque adhuc summa veneratione colitur, in favorem Frangipanium dynastarum prope illud sedem habentium sollemni pompa consacravit!

(20) Reginam Bosniae Nicolao Frangipanio Veglensi Comiti nupsisse Tersactensis Coenobii memoria testatur. Insuper Regis Hungarici Mathiae Corvini *adfinitas cum Frangipaniis* ex quodam opere tabulis genealogicis ornato a cl. Palma ostenditur. Tom. II.

(21) Talis sententia refertur in Appendice huius Commentarii.

(22) Notitia Rer. Hungarie.

(23) De Regno Dalmatiae et Croatiae.

(24) Pompeius et Marius, absque ulla adhuc suarum dignitatum memoria, ab anno 1634 sub humo iacebant, quamvis Marius ob pietatem in Deum qua praestabat, templum adnexumque Coenobium Patribus Franciscalibus dono dedisset! Nunc vero huic oblivioni provisum est, cura huiuscem Commentarii Auctoris, qui sequentem titulum in marmore insculptum suis sumptibus nuperrime ponit iussit.

MARIO MUTHI FIL. FRANGIPANIO
DYNASTAE ROM. AB AVIS ET MAIORIBUS
QUOD RELIGIONIS STUDIO TEMPLUM HOC
CRUCIFIXO REDEMPTORI DICATUM
ET CONTIGUUM COENOBIUM PATRIBUS FRANCISC. AB OBSERV.
IN SUO NEMORIS MARCHIONATU A FUNDAMENTIS EREXERIT
ANNO MDCXLV
NE PII OPERIS MEMORIA DEESSET
AC NE POMPEI FRATRIS SUI CINERES SINE HONORE FORENT
CAMILLUS TRANSMUNDUS — FRANGIPANIUS
DYNASTA EX DUCIBUS MIRABELLI
MONUMENTUM POSUIT A. D. MDCCCLXX.

(25) Vide fragmenta quae collegit clar. Antistites Galletti Episcopus Cyrenensis, in Bibliotheca Vaticana adservata.

(26) Ex Regesto defunctorum Paraeciae Basilicae S. Marci, infantis Marii obitus erunitur.

(27) Vide D. Casimiri Frescot, opus *Ristretto dell' Iстория di Ungaria*. Bologna 1686, pag. 189-190.

(28) Extat apographum apud Auctorem huius Commentarii.

(29) Ibidem.

(30) Vide opus clarissimi Guglieimi Manzi, *Feste e lusso degli Italiani nel secolo XIV*; ed Ubaldo Bicei, *Notizia della Famiglia Boccapaduli*. Roma 1762. Documento pag. 589.

(31) Ibidem et in R. Tabulario Neapolis.

(32) Extat Diploma in R. Tabulario.

(33) Ex genealogico Schemate legitimis documentis conflato atque a Duce Josepho Frangipane exhibito in actis cuiusdam Georgii De Lellis, Ca-

merae Ducalis Mirabelli ab anno 1760 usque ad 1808 Notarii, constat Stephanum alterum Georgii Frangipanis filium extitisse. De ipsius successione vero nulla extat mentio, eo quod in Patria non mansit; quare suspicor non inconsulto, eumdem in Croatiam migrasse. Quandoquidem antedictus Impastari Adrario in Veglensis Insulae casibus describendis enarrat, quod post Vegla discessum Iohannis Frangipanis postremi Comitis, eius Consanguinei ad bona allodialia servanda operam dedisse, unde eorum possessio ab una in alteram Familiae lineam transiisse ille affirmat documentis innixus.

(34) Frangipani Gentilitium scuti typum, nullis aliis commixtum, tum Frangipanes romani, tum Mirabelli Domini habere consueverunt. Coeteri vero, qui Tulphae dominio usque ad Pauli II Pontificatum potiti sunt, loco Leonum, altam Turrim in campo ceruleo, nomenque *de Tulpha* elegerunt. Isti comites Serini ac S. Valentini Aragonensium Regum favore Neapolim perducti saeculo XV, dum Grumi ducatum tenebant, defuerunt quando e vivis excessit Iohanna Frangipana-Orsini, quae Benedictum XIIII summum Pontificem generat.

(35) Hoc Diploma servatur penes hodiernum Ducem Franciscum iu niorem.

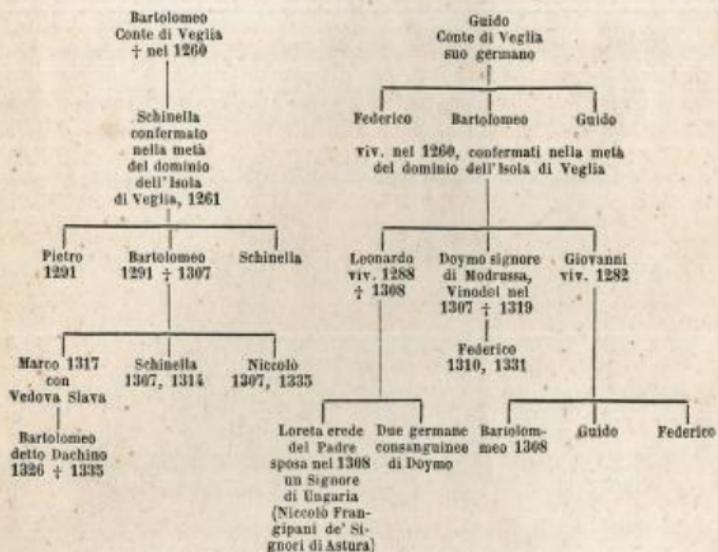
(36) Ex Decreto Caroli II anno 1289. Repertor. Borelli n.º 26, litt. A, fol. 28 in R. Tabulario.

APPENDIX DOCUMENTORUM ET DIPLOMATUM

— 133 —

I.

Excerpta e Schemate Frangipanum Zagabriae typis edito inter Venetorum monumenta; a clariss. Equite Carolo Hopf, Doctore et Historiae Professore, et R. Bibliothecae Königsbergensis Praefecto Auctori missio.

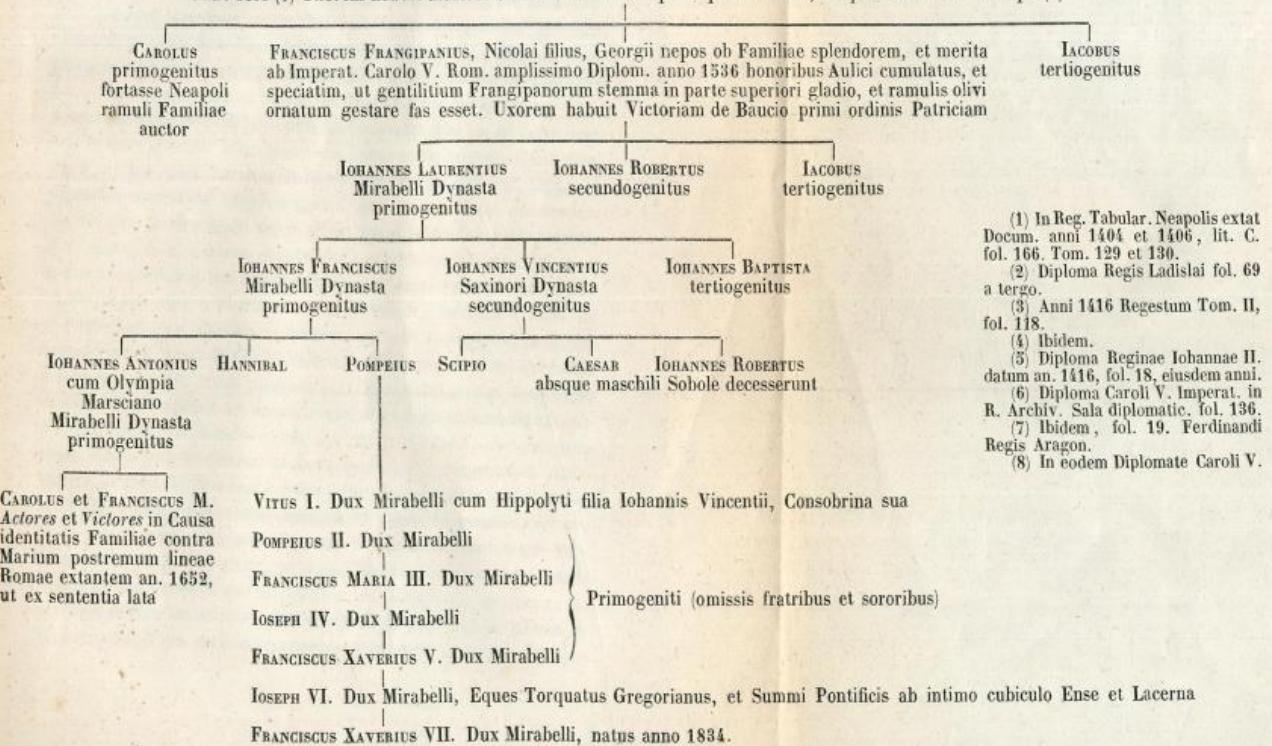
Explicit Schema anno 1335.

SCHEMA GENEALOGICUM FRANGIPANIUM MIRABELLI DYNASTARUM, DOCUMENTIS ROBORATUM

HIERONYMUS FRANGIPANIUS, dictus Allegretti ex Regulis Illyricis Gregorii Comitis, in Corbavia, et nobilis Elisabethae Comudena filius, Ladislai partibus in obsidio Romae, et aliarum Urbium (uti et nepos eius, Georgius), maxime studuit. Idcirco Regis copiarum Ductor, Aulicus et Beneficiarius (1) Neapolit. conedit inter caeteros Proceres Sedis Portaenovae, et ibi Iudea a Rege uti Patricius Neapolitanus electus (eo quod Maiores eodem privilegio ornati, munera pariter obierunt). Vixit Hieronymus usque ad annum 1413. Uxorem habuit praeclarissimam Irenem Castriota-Scanderbeck ex Principis Albaniae (ex qua familia prodit Georgius Scanderbeck Albanensem Ductor percelebris)

GEORGIUS FRANGIPANIUS, dictus Allegretti, Hieronymi filius (2) Iohannae II Siciliae Reginae ob bellica servitia apprime charus (3), eiusdemque Aulicus et Beneficiarius (4) Uxorem duxit nobilem Franciscam *Mirabelli in Comitatu Molisii Dominam*: idcirco foendi possessionem, perpetuo Haeredibus (*utriusque sexus tradendam*) obtinuit anno 1416 (5)

NICOLAUS GEORGII filius (6) Mirabelli Dynasta. A Ferdinando Aragonensi Rege Neapolitano (cuius affinitate ob matrimonium Comitis Bernardini cum Aloysia Marzana de Aragonia praefulgebat) favoribus cumulatus anno 1483 (7) Uxorem habuit Mariam Caracciolo Patr. Neapolit. primi ordinis, ex qua tres liberos suscepit (8)

III.

Bela Dei Gratia, Hungariae, Dalmatiae, Rasciae, Serviae, Galitiae, Lodomiriae, Cumaniaeque Rex etc. Omnibus Christi-fidelibus praesens scriptum inspecturis *salutem in Eo, per quem Reges regnant, et Principes tenent terram.*

Regiae sublimitati convenit, omnium Nationum pariter, et lin-
guarum sibi devote adhaerentium taliter providere, ut alii superve-
nientes, eorum exempla imitari, ad fidelitatis opera ardenter et fer-
ventius evocentur. Proinde ad universorum tam praesentium, quam
futurorum notitiam harum serie volumus pervenire. Quod cum pro-
pter omnium hominum scelera in Regno nostro degentim, quae in-
stigante antiquo hoste humani generis inimico abundaverant, et plus-
quam arenam maris multiplicaverant, nolens Deus eorum malitiam im-
pune ulterius pertransire, rabiem Tartarae Gentis excitavit, per quos
potentiam suae Deitatis genti perfidiae ostenderet et eos de terra dele-
ret. Propter quorum etiam peccata a Nobis suam misericordiam elon-
gavit, ut per ipsos Tartaros in Campestri praelio convicti, fugaeque
praesidio maritimas adiremus partes, aquarum latibula quaerentes.

— Ubi cum funera nostrorum fidelium more Rachaelis plangeremus,
quia eorum solatio fuimus destituti! Pater misericordiarum, et Deus
totius consolationis, qui consolatur suos in omni tribulatione, etiam
Nobis fontem aperire dignatus est, et ad consolandum nos *Fridericum*
et Bartholomaum illustres et strenuos viros de Frangipanibus Nobiles
de Veglia, quasi de Coelo proiecit, qui Nobis cum omni Parentela
adhaerentes, inter actus promiscuos, tideles exhibuerunt famulatus,
et non modicam pecuniam eorum, quae ultra *viginti marcharum milia* trascendunt, et in vasis aureis, et argenteis, atque aliis rebus pre-
tiosis, Nobis de bonis eorum presentaverunt, et praesentando dona-
verunt — Demum Nos cum a nobis Deus suam indignationem amo-
verit, recompensantes eorum servitia, et dona, de consilio dominae
Mariae charissimae consortis Nostrae, et Baronum nostrorum fide-
lium, quandam Civitatem nostram circa littus maris existentem *Segnam*
vocatam, *cum omnibus suis utilitatibus, et pertinentiis universis, si-
mul cum tributo seu telonio, et aliis circumferentiis:* Et in eadem li-
bertate, sicut Nobis servire consueverat, *dedimus, donavimus et con-*

*tulimus, ipsis Friderico et Bartholomaeo, in filios filiorum PERPETUO,
et irrevocabiliter possidendas.*

Hoc etiam significantes, *quod si quis haerede careat, haeres alterius
similiter valeat possidere!* Ut igitur Nostrae collationis series perpe-
tua firmitate solidetur, praesentes concessimus eisdem duplici sigilli
munimine roboratas.

Datum per manus discreti Viri Magistri Torcassii electi Episcopi Ec-
clesiae Albensis Aulae Nostrae Vice-Cancellarii dilecti, et fidelis No-
stri Anno Domini 1256.

IV.

Ladislaus Rex Neapolis etc. etc. Iustitiario *Comitatus Molisii*. Fideli
suo, nec non Exactoribus, Collectoribus, et Tassatoribus et aliis Uf-
ficialibus, quibus spectat etc.

Pro parte *Hieronymi Frangipani dicti Allegretti Familiaris nostri*
fuit Nobis humiliter supplicatum, ut cum Exponens ipse possidet
quaedam bona in Iustitiariatu praedicto ex successione *quondam Gre-
gorii FRANGIPANIS de Regno Illyrico Patris supplicantis*, et q. Nob.
mulieris *Elisabethae Comudenae eius matris*, Vos Tassatores ad contri-
buendum eumdem Exponentem in generalibus subventionibus pro
bonis praedictis, taxare, et exigere velitis, ut caeteri Cives Provintiae
supradictae, nulla habita ratione, quod *Exponens ipse habitat in Civ-
itate nostra Neapolis, in qua contribuit cum caeteris nobilibus Civitatis*
eiusdem. Propter quod Nobis humiliter supplicaverit, ut providere
super hoc de benignitate Regia dignaremur. Nos nolentes eundem
Exponentem iniuste opprimi, vel gravari, Fidelitati vestrae praeci-
piendo mandamus, quatenus Exponentem praefatum a Taxatoribus et
Collectoribus praefatis pro praedictis bonis, quae ut praedicitur pos-
sident, nullatenus molestari faciatis, immo iusti favoris praesidio pro-
tegatis, sicut habetis gratiam nostram charam. Praesentes autem lit-
teras, et quae post earum opportunam inspectionem pro cautela vici-
bus singulis restitui volumus praesentanti.

Datum Neapoli in absentia per Virum Nobilem Militem Moczapede
de Aquila Anno MCCCCVI, Die X septimo mensis Novembbris XV
Indict. Regnorum nostrorum Anno XX.

In Regesto Ladislai 1407. Vol. 369, fol. 43 a tergo.

V.

Ladislaus Rex Neapolis etc. etc. Universis praesentem hanc inspecturis tam praesentibus, quam futuris salutem etc.

Illos in Familiares Nostros Domesticos et de Nostro Hospitio libenter recipimus, quos morum probitas comprobat, clara virtus illustrat, et opera laudanda commendant. Haec itaque in personarum *Virorum Nobilium Hieronymi Frangipani dicti Allegretti, et Georgii eius Filii, ex Regulis Illyricis* fidelium nostrorum dilectorum vigere probabiliter cognoscentes, et alia attendentes ipsorum Hieronymi, et Georgii merita, et sincerae devotionis et fidei, eosdem *Hieronymum et Georgium in Familiares Nostros Domesticos et de nostro Hospitio* de certa nostra scientia praesentium tenore *recipimus et admittimus*, ipsosque aliorum Familiarium nostrorum Domesticorum de dicto nostro Hospitio consortio pariter aggregamus. Potituri de caetero illis honoribus, favoribus, libertatibus, et privilegiis, quibus caeteri alii Familiares de nostro Hospitio potiuntur, et gaudent.

In cuius rei testimonium etc. Datum Neapoli in absentia etc. per Virum Nobilem Nicolaum Moczapede Anno Domini Millesimo quadragesimo quarto, Die 28 mensis Augusti.

In Regio Tabulario – Regest. Regis Ladislai MCCCCIV sine lit. – fol. 66 a tergo.

VI.

Ladislaus Rex Neapolis etc. Universis et singulis Hominibus Civitatis nostrae Neapolis salutem etc.

Per quodam testimoniale Rescriptum publicum *Nobilium Plateae Portaenovae Civitatis nostrae Neapolis* evidenter appetet, quod praefati Nobiles dictae Plateae, ut moris est, in uno loco, et more solito congregati *Nobilem Virum Hieronymum Frangipanem dictum Allegretti* fidelem dilectum *Militem de Neapoli* in annualem Iudicem dictae Plateae Portaenovae in Curia Causarum Civilium Civitatis eiusdem ad regendam Curiam una cum Baiulo, et aliis Iudicibus dictae Curiae et eius districtus, ad sedendum in dicta Curia una cum Baiulo, ac decidendum et terminandum Causas omnes civiles in ea vertentes, at-

que singulis conquaerentibus Iustitiam ministrandam, ordinaverunt, et communiter elegerunt. Supplicaverunt itaque Maiestatem nostram devotius, ut dictum *Hieronymum in Iudicem* penes dictum Baiulum, et Iudices alios annuales dictae Curiae confirmare benignius dignaremur. Nos ergo huiusmodi supplicationibus inclinati, *eundem Hieronymum in verum Iudicem, quoad Civiles Causas audiendas et terminandas coram Baiulo harum serie de certa nostra scientia confirmamus et etiam ordinamus.* Constitutionibus nostrae Camerae non obstantibus quoquomodo, quo idem Hieronymus solitum fidelitatis de huiusmodi in dicto officio exercendo fideliter receptum iuramentum in nostra Curia emittat, et corporali Dei tactu Evangelium. — Quo circa Fidelitati vestrae praecipimus, quatenus eidem Hieronymo in omnibus, quae ad huiusmodi Iudicatus officium quoad Civiles Causas pertinere dognoscuntur, tamquam vestro Iudici pareatis, et efficaciter intendatis, et emolumenta percipere propria consueta libere et sine aliquo impedimento exigi permittatis. — In cuius rei testimonium etc. Datum in Castris nostris victricibus prope Montem Politianum partium turris per manus mei praedicti Regis Ladislai Anno Domini MCCCCVIII, — Die XVI Iunii secundae Indict. Regnorum nostror. Anno XXIII.

Exstat in Reg. Regis Ladislai 1409, n. 370, fol. 149 in R. Tubulario Neapolis.

VII.

Prosper Columna Protonotarius Apostolicus, Curiae Causarum Camerae Apostolicae Assessor, et Generalis Auditor, Romanaeque Curiae Index Ordinarius, a SSmo Domino Nostro Papa specialiter deputatus. Universis et singulis etc.

Noveritis alias coram Nobis, et in Tribunali nostro litem et causam inter Illustrissimum D. Franciscum Mariam Frangipanum q. Donati Antonii utilem Dominum Terrae Mirabelli ex una, et Illustrissimum et Excellentissimum D. Marium Frangipanum reum conventum ex altera — partibus etc. de et super descendencia dicti Actoris a q. Hieronymo Frangipane dicto Allegretti ex Regulis Illyricis, descendente a Familia Anicia-Frangipania Urbis, rebusque aliis in Actis Causae et Causarum huiusmodi latius deductis, pronunciamus, dici-

mus, sententiamus, definimus, decernimus, et definitive declaramus, dictum Illustrissimum Dominum Franciscum Mariam fuisse, et esse de vera et reali Familia Frangipanorum Illyrica seu Hungarica, descendente a Frangipania Urbis, et habere ius clarum, et indubitatum se ita denominandi, et cognominandi, et cognominari faciendi de dicta nobili familia et uti talem descendantem a supradicto Hieronymo Frangipani de dicta Familia URBIS declarandum, habendum, et existimandum fore, et esse, prout declaramus, habemus et existimamus, et declarari, haberri, et existimari volumus, et mandamus, illumque in pacifica et quieta possessione, seu quasi se ita cognominandi, manutendum, defendendum, et conservandum fore, et esse, prout manutinemus, defendimus et conservamus, ac manuteneri, defendi, et conservari volumus, et mandamus. Mandata de manutenendo, et alia quaecumque desuper necessaria, et opportuna decernendo, prout decernimus, et relaxamus; eidemque Reo perpetuum silentium imponendum fore et esse, prout imponimus super praemissis. Victumque Vicitori in expensis condemnamus, quam taxationem Nobis, vel cui de iure in posterum reservamus, et ita dicimus et definitive sententiamus, non solum etc. ut supra, sed in omni alio meliori modo etc. Ita pronunciavi. — Ego Franciscus M. Baranzoni Locumtenens. Lecta, lata etc. Anno ab eiusdem Domini Nostri Iesu Christi nativitate *Millesimo, sexcentesimo quinquagesimo secundo.* Indict. V, die vero duodecima mensis Octobris, Pontificatus SS^{MI} Domini Nostri Innocentii Papae X. Anno XI.

VIII.

L'Intendente della provincia di Molise certifica, che l'attuale Duca di Mirabello sig. Giuseppe Frangipani-Allegretti originario di Roma, e domiciliato ora in Campobasso Capo-luogo di questa istessa provincia, è dotato di ottima ed esemplare condotta morale e religiosa; attaccato sempre, come la sua famiglia, alle leggi, alla maestà del Sovrano ed a quella del sommo Pontefice, che Dio sempre feliciti, avendo questi germi di virtuosa educazione ricevuti nel lustro di famiglia, che tuttavia si conserva dall'attuale Duca D. Giuseppe, il quale riscuote perciò lodevolissima opinione presso il pubblico.

E per essere la verità, se ne rilascia il presente, a richiesta del duca D. Giuseppe Frangipani-Allegretti.

Dato a Campobasso, il 16 Giugno 1861.

L'Intendente della Provincia

Pel Segretario generale dell' Intendenza

Il Consigliere funzionario

E. DE MARCO

IX.

*Dilecto Filio Iosepho Frangipanio, Duci Mirabelli,
Patricio Romano.*

GREGORIUS PAPA XVI

Dilecte Fili, Salutem et Apostolicam Benedictionem. Splendidissimis honorum muneribus, ac potissimum Nostrae benevolentiae testimonij eos profecto Viros condecorare solemus, qui Generis claritate, Maiorum gloria, et propria virtute illustres de re Christiana, et civili optime mereri ac singulari Nos, et hanc Apostolicam Sedem veneratione et observantia colere vehementer gloriantur. Evidem Nos minime latet, Te Ducem Mirabelli, ac patricia romana nobilitate honestatum, vetustissima aequa, ac nobilissima ortum Familia, in qua clarissimi omnique laude cumulati florueri Viri, egregiis tum animi, tum ingenii dotibus exornatum, rebusque optimis institutum, atque inter Nostros intimos Cubicularios ense et lacerna supra numerum adlectum, litteris exultum, vitae integritate, morum gravitate, pietatis laude omnibus probatum iis emicare virtutibus, quae nobilem, honestumque virum vel maxime decent, ac summo Nos, et hanc Petri Cathedram obsequio, ac studio prosequi. Itaque aliam Nostrae erga Te propensae voluntatis significationem alacri, libentique animo exhibendam censuimus. Peculiari ergo Te honore afficere volentes, et a quibusvis excommunicationibus, et interdictis, aliisque Ecclesiasticis censuris, sententiis, et poenis, quovis modo, et quamcumque de causa latis, si quas forte incurristi, huius tantum rei gratia absolventes, et absolutum fore censentes, Te hisce litteris Apostolicis Auctoritate Nostra Apostolica Equitem Commendatorem S. Gregorii M. Classis ci-

vilis eligimus, et renuntiamus, atque in splendidum illius Ordinis Coetum, et numerum cooptamus. Quare ut insigna eius Ordinis, nempe magnam Crucem auream octangulam rubra superficie imaginem S. Gregorii M. in medio referentem, quae e fascia serica rubra extremis oris flavis collo inserta dependat, gestare libere et licite possis, concedimus, atque indulgemus. Ne quid vero discrimen in hoc ferendo insigne contingere possit, eiusdem Crucis schema Tibi tradi mundamus.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub anulo Piscatoris.
Die XII mensis Iulii MDCCCXLII. Pontificatus Nostri anno duodecimo.

Firmato: A. Card. LAMBRUSCHINI.

X.

Noi Stefano Frangipani, Conte di Veglia, Segna, Modrussa ecc., facciamo conoscere a tutti quei, che, avendone diritto o interesse, leggeranno questa nostra lettera aperta, qualmente il Conte Michele Dessich, già nostro servo, e suo figlio Francesco, Ci presentarono una loro supplica, dimandandone l'Abazia di San Giacomo, sita sul lido del mare sotto il nostro Castello di Drivenik in Vinodol; e Noi, vedendo conveniente la domanda e considerando i fedeli loro servigi, ch'essi sempre fedelmente prestarono agli Antenati Nostri, abbiamo dato loro la suddetta Abazia di San Giacomo con tutte le sue pertinenze, e la tonnara di Percin. E ciò abbiamo dato di nostra spontanea volontà ad essi ed ai loro eredi in perpetuo. E per maggior fede e miglior diritto gliene rilasciammo questa Nostra lettera aperta, munita del Nostro proprio sigillo solito, e sottoscritta di Nostro proprio pugno.

Data e scritta nel Castello nostro di Novi, il 30 Decembre dell'anno 1375.

STEFANO FRANGIPANI Conte ecc.

L. ✕ S.

mano propria

stabilità scatti instabili degli occhi, commozioni di sinistrali, altri
simboli così spesso di spavento, misteriose morte, le quali
maneggiando spesso con umanità e misericordia misera, morto o vivo.
Tales effetti colpiscono a volte, indistinti e violenti, gli spettatori, e
sono cioè le cause principali che spesso fanno credere che
dunque sia di morte un altro tipo di contagio mortale, quando non
sia vero che il contagio sia solo indiretto, passando per un organo
intermediario.

Individuata l'origine, la cura.

IMPRIMATUR

Fr. MARIANUS SPADA Ord. Praed. Sac. Pal. Ap. Magister.

IMPRIMATUR

JOSEPH ANGELINI Archiep. Corinth. Vicesgerens.